

ZABURZENIA INTEGRACJI SENSORYCZNEJ U DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

Dzieciństwo to czas charakteryzujący się silną potrzebą zdobywania i porządkowania wiedzy o otaczającym świecie. Jednym z najistotniejszych elementów w tym procesie są zmysły. W ujęciu integracji sensorycznej można wyszczególnić siedem zmysłów. Te podstawowe to: wzrok, słuch, smak, węch i dotyk. O ile pięć pierwszych jest raczej powszechnie znanych i nie budzi niczyjej wątpliwości. To dwa pozostałe: układ przedsionkowy i proprioceptywny dla większości brzmią enigmatycznie, choć pełnią bardzo ważną rolę w poznawaniu rzeczywistości.

Układ przedsionkowy zwany również zmysłem równowagi umożliwia przeciwstawianie się sile grawitacji. Informuje nas o napięciu mięśni i pozwala utrzymać ciało w jednej pozycji. Dzięki niemu wiemy w jakiej pozycji znajduje się nasze ciało względem otoczenia. Wpływa na koordynację pracy obu oczu. Jego receptory znajdują się w uchu wewnętrznym.

Zmysł proprioceptywny odnoszący się do czucia własnego ciała (tzw. czucia głębokiego). Za jego pomocą odbieramy informacje z mięśni, ścięgien i stawów, gdyż tam zlokalizowane są jego receptory. Informuje nas o położeniu ciała w przestrzeni, pozwala wykonywać ruchy z zamkniętymi oczami i dostosowywać nasze ruchy i ich siłę do przedmiotów i otoczenia, z jakim się stykamy. Zapewnia prawidłową koordynację, płynność i zgrabność ruchów. Wpływa na poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego i koordynuje pobudliwość całego układu nerwowego.

Proces wzajemnego oddziaływania na siebie poszczególnych zmysłów nazywamy **integracją sensoryczną**. Jest to proces niezwykle skomplikowany. Zachodzi nieświadomie, w obrębie ośrodkowego układu nerwowego. Dzięki niemu jesteśmy w stanie właściwie zinterpretować informacje napływające ze świata zewnętrznego i własnego ciała, co umożliwia nam zaplanowanie i wykonanie odpowiedniej reakcji. Najprościej rzecz ujmując żeby móc się poruszać bawić i uczyć, dziecko musi złożyć w jedną całość informacje o tym co widzi, czuje, słyszy, a także o tym, w jakiej pozycji znajduje się jego ciało. Prawidłowa integracja zmysłów jest zatem fundamentem dla nabywania kompetencji, sprawności i wiedzy.

Dziecko z zaburzoną integracją sensoryczną będzie zatem przejawiało kłopoty z odbieraniem, rejestrowaniem, interpretowaniem sygnałów płynących z otoczenia i jego własnego ciała, co bezpośrednio będzie miało wpływ na trudności w jego codziennym funkcjonowaniu, a pośrednio przekładać się będzie na jego stan emocjonalny, kompetencje społeczne i relacje z otoczeniem. Zaburzenia integracji sensorycznej będą więc skutkować licznymi problemami rozwojowymi u dziecka.

Możemy wyróżnić trzy główne obszary zaburzeń integracji sensorycznej u dzieci:

- **nadwrażliwość sensoryczną** - która, charakteryzuje się odczuwaniem przez dziecko wszystkich zmysłowych doznań z bardzo dużą intensywnością. Dziecko będzie wtedy unikało wrażeń sensorycznych w związku z tym może: preferować mało zróżnicowaną dietę, trudno odnajdywać się w nowych sytuacjach, źle się czuć w tłocznych i głośnych miejscach.
- **podwrażliwość sensoryczną** – dla której, typowe jest poszukiwanie wrażeń zmysłowych (autostymulacja). Dziecko z podwrażliwością będzie wykazywało nadmierną aktywność ruchową co umożliwi mu odbieranie wielu wrażeń zmysłowych. Będzie wykazywało słabą reakcję na dotyk, a nawet ból. Atrakcyjne dla niego będą zabawy dostarczające silnych wrażeń zmysłowych (wysokie huśtanie się na huśtawce, krzesło, szybkie kręcenie się na karuzeli).
- **trudności w planowaniu ruchu** – w tym przypadku dzieci wykazują trudność w wykonywaniu ruchów celowych. Z tego powodu unikają zabaw ruchowych, mogą mieć problemy z utrzymywaniem równowagi oraz wykonywaniem zadań wymagających umiejętności z zakresu dużej motoryki (np. rzucanie, kopanie, łapanie piłki).

Jakie symptomy mogą zatem świadczyć o problemach w obszarze integracji sensorycznej:

- trudności w samodzielnym jedzeniu, ubieraniu się, korzystaniu z toalety;
- nadwrażliwość na zapachy, dotyk, hałas – dziecko nie lubi być przytulane, reaguje wstrętem na zapach niektórych pokarmów;
- zbyt mała wrażliwość na dotyk czy dźwięk – dziecko nie słyszy kierowanych do niego komunikatów, nie czuje położonej na ramieniu ręki;
- niska sprawność motoryczna, niechęć i trudność w nabywaniu sprawności w posługiwaniu się kredkami;
- „niezdarność”, słaba koordynacja ruchowa, trudności z utrzymaniem równowagi;
- trudność w nawiązywaniu kontaktu z rówieśnikami;
- problemy związane z jedzeniem, silna wybiórczość pokarmowa;
- niewyraźna mowa;
- naruszanie przestrzeni prywatnej innych osób, zderzanie się z dziećmi, pokładanie na innych dzieciach;
- wahania nastrojów, silne napady wściekłości.

Pojawienie się któregoś z wyżej wymienionych objawów wcale nie musi świadczyć o problemach z efektywną integracją zmysłów, gdyż występują one dość powszechnie u dzieci w wieku przedszkolnym. Jeśli jednak zauważymy występowanie kilku symptomów i to w dużym

nasileniu jednocześnie, zdecydowanie warto udać się do terapeuty integracji sensorycznej, który przeprowadzi profesjonalną diagnozę. Procesy integracji sensorycznej są niezwykle skomplikowane, dlatego ich diagnozą i terapią powinni zajmować się jedynie wykwalifikowani terapeuci. A co my opiekunowie możemy zrobić, aby na co dzień wspierać naturalne potrzeby dziecka do rozwijania integracji sensorycznej? Zdaniem badaczy mózg jest najbardziej aktywny podczas ruchu i samodzielnego poznawania otoczenia. Zadaniem opiekunów jest więc zapewnianie dzieciom takiego środowiska, które zagwarantuje najmłodszym różnorodność stymulujących bodźców i możliwość samodzielnego eksplorowania i doświadczania.

Literatura:

Charbicka M., „Integracja sensoryczna przez cały rok” Warszawa 2017

Brylińska I., Jak wykorzystać naturalne potrzeby dziecka do rozwijania integracji sensorycznej „Bliżej przedszkola” 10/2016

Kozdroń A., Zaburzenia integracji sensorycznej u dzieci w wieku przedszkolnym „Bliżej przedszkola” 11/2014

Stańczyk M., Zaburzenia integracji sensorycznej u przedszkolaków „Bliżej przedszkola” 02/2014

Wentrych A., Psychologiczne i emocjonalne skutki zaburzeń integracji sensorycznej u dzieci „Bliżej przedszkola” 01/2021